

GLOBÁLIS VAGY LOKÁLIS?

SZALAY LÁSZLÓ PÁL

„Ellenben erőt kaptok, mikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.”

(ApCsel 1,8)

Micsoda különleges és nehéz megbízatás az, amit a keresztyén ember felvállal: *tanúvá válni a föld végső határáig*. Ma is élénken él bennem John és Charles Wesley amerikai utazásának története. Azzal az eltökélt szándékkal indultak el, hogy Jézus tanítványává teszik a georgiai indiánokat. Ezzel is bizonyítani kívánták rátermettségüket, elhivatottságukat, hűségüket Krisztus iránt. Az út mondhatni kurdarccal végződött a hittérítést illetően, viszont valami mégis történt közben. John rájött, hogy nem a Krisztusé a szíve. Erre a hajóút során tapasztalt herrnhuti gyökéretű életgyakorlatok, biznyságtételek, beszélgetések ébresztették rá. Tudta a feladatát, mondhatjuk, hogy szinte hallotta visszhangozni Jézus áldozócsütörtöki szavait, de csak csípős, hűvös szél járta át a belsejét. A Lélek tüze, az erőnek a vétele, a lángnyelvek alászállása, a csontokba rekesztett égető érzés hiányzott. Jó tudni, hogy a keserű önvizsgálata végül 1738. május 24-én megvilágosodást szült, és az élete Urától megkapta azokat az ajándékokat, amiknek híján volt. Milyen sokan indulunk így a szolgálatnak, munkának, kiküldetésnek, hogy majd mi megmutatjuk! Jézus figyelmezteti az elszánt hittérítőket, amikor így inti a farizeusokat és írástusokat: „bejártok a tengert és a szárazföldet, hogy egyetlen pogányt zsidó hitre térítsetek, és ha ez megtörtént, a gyehenna fiává teszitek, kétszerte inkább magatoknál” (Mt 23,15). Jézus ígéretét és a tanítványai megbízatását a hivatásértelmezésünkben napiranden kell tartani. Mi az, ami a saját felelősségi köröm és milyen erővel és hatalmakkal szövetkezve tudok rajta úrrá lenni? Meddig tart az én végső határom és az én lelkierőm, s meddig tart az én kiküldöm feljogosító parancsa és ellátmánya? Kihallható egyfajta imperatívusz a 397. dicséretünkéből, amikor milliók megköötözött lelkéről, az örömmondó tisztségről, minden nép megszólításáról éneklünk. Az 5. versszak még mindezt képes tetőzni az „egyetlen lélekért se érjen vádja téged” sorral, hogy a felemelő küldetés babérkoszorúja és a letaglózó felelősség igája egyszerre zúduljon a nyakunkba. Könnyen vesszük fel ennek az éneknek a fordulatszámát, hiszen teljesítményorientált környezetben mozgunk. Mégis néhány szempontot megfontolnék a nagyléptékű cselekvések előtt.

A FELHŐK SZÉPSÉGE

A türelem és várakozás fontossága. Nem kell kényszer-cselekvésbe fogni csak azért, mert mi jó keresztyének vagyunk és nem lustálkodunk. Jézus egyértelműen beszél a tanítványaihoz: „ti pedig maradjatok a városban, amíg fel nem ruháztattok mennyei erővel” (Lk 24,49b) Maradni, nem mozdulni, ahogy a szobormerevséget imitáló játékban is. Az a legügyesebb, aki teljesen megfékezi,

Az állatok védőszentje –
Assisi Szent Ferenc középkori
ábrázolása (ismeretlen festő)
(zatletic/Fotolia)

megzabolázza izmait, idegeit. Milyen egyszerűen hangzik a tétlenséggel üdvözítő tanács! S mennyire más értelmet nyer a jelen kor impulzusözönében.

A téma kutatói egyetértenek abban, hogy nehéz az eseményáramlatok befogadásából, értelmzéséből, alakításából kimaradni. Al Gore „globális elemének” nevezi az emberi idegrendszer világméretű kiterjesztését az informatikai rendszereken keresztül. Az egyik mobilhálózat-forgalmazó cég felmérése szerint az okostelefon-tulajdonosok 40 százaléka rögtön ébredés után fellép a netre, és ez az egész napjukat meghatározza.¹ Egy norvég professzor így írja le a nyugtalanságot gerjesztő körülményeket: „Az emberek számára, akik ebben a társadalomban élnek, a legfontosabb hiányforrás nem az asztal és a szék, az enyhén füstölt sonkaszelet és a kitömött bivalyfej, hanem a saját időnk feletti ellenőrzés. Az információ betör az életünkbe kívülről, agresszívan s nehezebben lehet elkerülni, mint például a kitömött bivalyfejeket. Mindig van belőle még több ott, ahonnan jött. Dúl a harc a szabad másodpercekért.”²

1 Al GORE: *A jövő – A globális változás hat mozgatórugója*, ford. HEGEDŰS Péter – TAKÁCS Zoltán, HVG Könyvek, Budapest, 2013, 82.

2 Thomas Hylland ERIKSEN: *A pillanat zsarnoksága*, ford. VASKÓ Ildikó, L'Harmattan, Budapest, 2009, 37–38.

Saul is egy rendkívül tette kész ember volt – egész élete ezt bizonyítja –, de Jézus három napi kényszerpihenőt írt elő neki Damaszkuszban, az Egyenes utcában. Csak semmi rohanás, lihegés, zizegés, igyekvés. Anániás ezek után érkezik meg hozzá, hogy megkeresztelkedjen, megteljen Szentlélekkel és új erőre kapjon. Ismételni tudom csak, *ti pedig maradjatok a városban, amíg fel nem ruháztattok mennyei erővel*. Mit tegyünk a kényszerpihenő alatt? Amit Saul nem tehetett. Tanya Goodin csokorba gyűjtötte a modern kor emberének azokat a néhány évtizede még evidens tevékenységeket, amelyek nagyszerűen felkészítenek a következő sorsütközetre. Egyik kedvencem közülük a felhőmustra: „A felhőket nézni, ahogy lassan tovasiklanak és lustán alakot váltanak, az egyik legmegnyugtatóbb és legmeditatívabb élmény a világon.”³ Azért is választottam ezt a példát, mert aki tényleg nehezen tudja megindokolni magának keresztény emberként a semmittevést, itt talál egy kiskaput – „Íme, eljön a felhőkön, és meglátja minden szem, azok is, akik átszegezték, és siratja őt a föld minden nemzetsége. Úgy van. Ámen” (Jel 1,8). Az Úr eljövételének valódi, reális várásnak része lehet ez a momentum is. Ahogy az atyai ház kapujában ott áll Ő, és nap mint nap eltekint a távolba, hogy hátha feltűnik a tékozló fiú sziluettje, úgy a fiak az ideigvaló földi szenvedéseikből fel-fel pillantanak az égre, hogy a felhők rojtjain átragyogó fényességen túl nem érkezik-e a várván várt Igaz Bíró.

AZ EVANGÉLIUMI NYITÁS FOLYOMÁNYAI

A tanítványokat kiküldő parancsban, az áldozócsütörtöki búcsúzásban és a pünkösdi történetben érzékelem azt az elmozdulást, amit úgy fogalmaztam meg magamnak, hogy *egyetemes igény*. Ahhoz képest, hogy Jézus kicsivel korábban határvonalat húzott, amin csak a hit minden várakozást felülhaladó áradása tud áttörni. „Én nem küldtettem máshoz, csak Izrael házának elveszett juhainhoz” (Mt 15,24). Jézus feltámadása után semmi kétséget nem hagy afelől, hogy az egész világra nyit: „tegyetek tanítvánnyá minden népeket” (Mt 28,19), „tanúim lesztek a föld végső határáig” (ApCsel 1,8). A pünkösdi történetet áthatja az egyetemeség igénye. Miért térne ki ilyen részletességgel Lukács a jelenlevő népek felsorolására és a nyelvi akadályok elhárulására? Péter prédikációjában nemcsak a jelenlevőkhöz szól, hanem tágítja az elérendők körét mind térben, mind időben, amikor így beszél: „Mert tiétek ez az ígélet és gyermekeiteké, sőt mindazoké is, akik távol vannak, akiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk” (ApCsel 2,39).

Az evangélium terjedésének feltételeihez a korábbi koroktól eltérően hihetetlen eszközpark, kiszolgálóegységek, háttér csapat áll rendelkezésre. Mintha a világ folyamatai egybevágóan a jézusi kiküldetés céljával. Ennek a mon-

» » jó-e nekünk meglovagolni a globalizmus korszellemét?

datnak viszont az első szava volt hangsúlyos és szeretett volna gyanakvást támasztani. Mintha. A globalizáció különleges reménnyel kecsegtet, ha az írott, a hirdett ige szétáradására gondolunk boly-

gónkon. De vajon a globalizációnak is az a célja, hogy az evangélium hassa át a mindenséget? Mondhatjuk áldásosnak ezt az öngerjesztő folyamatot? Jó-e nekünk meglovagolni a globalizmus korszellemét?

Mi hajt és mit hajt? Valóban volt olyan korszaka a történelemnek, amikor az evangélium hangja a templomon kívüli folyamatokat jó irányba volt képes befolyásolni. A 13. századi Európában sikerült visszaverni a hódító normannokat, szaracénokat, mongolokat, és a felszabaduló erőket városépítésbe fektették. Ennek a munkának a szellemi háttérenergiáit maga a *novum*, az újdonság adta, ami revitalizál és megőriz a tunyaságtól. Ennek a lelki megfelelőjét azonosítva beszéltek: új életről, új Ádámról, új hitről, új törvényhozóról, új királyról, Krisztusról, a nagy újtóról. Ebben találták meg a lelki eleveniséget és éberséget. A templom és a városháza a település közepére került, ami a közösség összetartozását szimbolizálta. Ezzel együtt járt egy új eszmének a megjelenése.

3 Tanya GOODIN: *Off – Digitális elvonókúra a teljesebb életért*, ford. Csomós János, Kossuth, Budapest, 2018, 62.

Már nemcsak a városlakók között alakult ki egyfajta bizalmi viszony, nemcsak a mesterségek, hivatalok viselése követelt etikai normákat, hanem a város polgárai a lakhelyük iránt is felelőséget vállaltak. Részt vettek a katonai szolgálatban és a városfalat helyreállító csapatban is bérelt helyük volt. Ezt nevezzük lokálpatriotizmusnak. A védelmet nyújtó, fallal körülvett város Isten egyházának jelképévé és a mennyei Jeruzsálem előképévé vált.⁴

A GLOBALIZÁCIÓ ÁRNYAI

A globalizáció szimbólumai lehetnének a következők: a berlini fal leomlása, a Word Wide Web, az okostelefon, a megapoliszok, a szabadkereskedelelem és a népvándorlás. A fogalmat értelmezni próbálók közül többen úgy vélekednek, hogy ez egy öngerjesztő folyamat. A II. világháború utáni piacnyitási eseményekből fakadt, ami aztán a '80-as évekre megszülte a maga terminus technikáját is. Ami nem más, mint egyes országok gazdaságainak szélesedő, erősödő, gyorsuló integrációja az áruk és szolgáltatások, vagyis a kereskedelem és a pénzügyi tranzakciók útján.⁵ Rüdiger Safranski még korábbra teszi a folyamatok elindulását, mondjuk a napóleoni korba. Amikor is az egyén viszonyulását az Egészhez átprogramozták. A metafizika helyét a politika vette át és az imádságok tartalma a hazát élte mindenek felett. Végül maga a pénz lett a végső mérték, ami még a „leket” is felülmúlta, amiről az hírlett: ott fúj, ahol akar...⁶

Bármennyire misztikus, sokszorosan összetett, nehezen körülhatárolható jelenséggel állunk szemben, akkor is meg lehet határozni súlypontokat, amelyek a globalizációt jellemzik. Világszintű nyitást valósít meg a technológiai vívmányok segítségével. Viszont a földrengető hatást, amit kívált, nem tartja mindenestül irányítása alatt. Nem az embert és a társadalmi érdeket állítja a középpontba, mert a gazdasági növekedés és a nyereség mindent felülír. A gazdaság fellendülése emeli ugyan az életszínvonalat, de bizonyos rétegek (például a menedzserek) irreálisan magas jövedelmekhez jutnak. Ebből következik, hogy bár a szegények jobban élnek majd, de a társadalmon belüli különbségek tovább növekednek. A globális, nagypályás játékosok jelentős befolyáshoz jutnak országok, régiók felett, úgy hogy a helyi érdekeket és szervezeteket nem vonják be a jövő alakításánál.⁷ Tehát a globalizáció inkább a mammon pártján áll, vele barátkozik. Milan Opočenský a Református Világszövetség főtitkára, debreceni beszédében egyenesen Molochhoz hasonlította.

Miközben multitaskingra kényszerülünk, pont a globalitás „áldásai” nyomán elveszítjük az igazi kapcsolatot ott fent és itt lent. Egyszerre kívánunk élő személyként működni a valós térben, s a virtuális térben szintén megközelíthetők vagyunk. Azonos időben folytatunk beszélgetést közvetítőként használva a levegőt, egy mobiljátékos állomást és az üvegszáloptikát. Ezt hírolvasással, zenehallgatással és valami lazító ésjáték kombinációjával fokozzuk. Hol is vagyunk igazán? Sehol. A mindent akarás és vágyás illúziója végül a legszűkebb keresztmetszetet nyújtja. Nincs ilyen képességünk, hogy egyszerre legyünk jelen teljes figyelemmel mindenhol. Az ilyen cselekvés valójában lelassít bennünket, nagy hibalehetőséget hordoz magában és szétszórta is tesz. „A tudatom nem csupán máshol jár, de százfelé töredezik a sok »máshol« válogatása közben.”⁸ Nagyobb térre, szabadságra van szüksége a gondolatainknak, és szükséges, hogy más logikával, viselkedésmintákkal szintén találkozzunk és használjuk azokat – írja könyvében Chatfield.

Safranski még élesebb kritikát fogalmaz meg, vádló beszédmódban nyilatkozta ki: „Akárhogy is: a globalizmus összeszűkíti a tereket [...]. Ez az egész már nem a teológiának, metafizikának, univerzalizmusnak és kozmopolitiz-

4 Eberhard STRAUB: *Az élő város – Az urbánus életformák változásai*, ford. Csósz Róbert, Typotext, Budapest, 2018, 48–56.

5 SZABÓ Antal: *Globalizáció – Áldás vagy átok?*, Kapu 2003/9., 17–25.

6 Rüdiger SAFRANSKI: *Mennyei globalizációt bír el az ember?*, ford. Györffy Miklós, Európa, Budapest, 2004, 64–65.

7 PALÁNKAI Tibor: *A globalizáció kialakulásáról, természetéről, hatásairól*, História 2010/9–10., 10–14.

8 Tom CHATFIELD: *Hogyan boldoguljunk a digitális korban?*, ford. Bosnyák Edit, HVG Könyvek, Budapest, 2013, 56.

Szent II. János Pál pápa: A fejlődés és a környezet megbecsülése

A fejlődés erkölcsi jellege *nem tekinthet el a teremtmények tiszteletétől sem*, amelyek a látható természetet alkotják, és amelyet a görögök a bennük tapasztalt rend miatt kozmosznak neveztek. A maguk módján figyelmet érdemelnek, mégpedig háromféle szempontból is. Ezekről el kell gondolkodnunk.

Először is egyre jobban fel kell ismernünk, hogy a különböző élő és élettelen dolgokat – a fákat, az állatokat, a természet elemeit – nem használhatjuk fel tetszésünk szerint büntetlenül saját gazdasági céljainkra. Ellenkezőleg: figyelembe kell vennünk *minden létezőnek a természetét és kölcsönös kapcsolódását* a dolgok rendjében, a kozmoszban. *A másik megfontolás* pedig annak sürgető belátásához vezet, hogy a természet kincsei korlátozottak, közülük némelyek, ahogy mondani szokták, nem termelődnek többé újjá. Ezeknek olyan *abszolút felhasználása*, mintha kimeríthetetlenek lennének, nem csupán a jelenlegi, hanem minden következő generáció számára is komoly veszélyt jelentenek. *Harmadszor* meg kell fontolnunk azokat a következményeket, amelyeket az *élet feltételeire* gyakorol a fejlett ipari országok termelészerkezete. Valamennyien tudjuk, hogy az iparosodás közvetve vagy közvetlenül a környezet szenny-

nyeződésével jár, és ez súlyosan befolyásolja a lakosság egészségi állapotát.

Világos ezek szerint, hogy a fejlődés, az azt irányító tervezés, a nyersanyagok feltárása és a felhasználás módja nem választható el a morális követelményektől. Ezek egyike kétségtelenül megszabja a látható természeti javak felhasználásának határát. A Teremtőtől kapott hatalom, amellyel az embert felruházta, nem abszolút, nem szabad vele „élni vagy visszaélni”, vagy tetszés szerint felhasználni. A használati mód, amelyre a Teremtő már kezdetben utasította az embert, jelképesen benne van a tiltásban: „annak a fának gyümölcséből ne egyél” (vö. Ter 2,16–17); ez eléggé világosan megmutatja, hogy az egyetemes természet látható és elemi alkotórészei dolgában, amelyekből a kozmosz áll, alá vagyunk vetve nemcsak a biológiai, hanem az erkölcsi törvényeknek is, és ezek nem szeghetők meg büntetlenül.

A fejlődés helyes értelmezése nem mellőzheti a fenti megfontolások sorozatát, a természet elemeinek felhasználását, a nyersanyagok megújítását és a mértéktelen iparosodás következményeit illetően. Ezek olyan erkölcsi eligazítást adnak, amely alapján e folyamatot vizsgálni kell.

II. János Pál pápa Sollicitudo rei socialis kezdetű enciklikája [1987] Fordította: Kiss László, átdolgozta: Góják János. Szent István Társulat, Budapest, 1988. 34§

musnak az a bizonyos egésze, hanem gazdasági, technikai, politikai megmunkálás tárgyává lett Egész. Innen ered a globális méretű zsugorodás sajátságos érzete. Valahogy minden ismerősnek tűnik az ember számára [...]. A világ minden tájáról a globális imperatívuszok hallatszanak. Minden egyes információval együtt jár a tehetetlenség érzése is.”⁹

KEZDD A VÁROSSAL!

Jézus a tanúságtételnél a felsorolást Jeruzsálemmel kezdi, ami kimondottan nagyvárosnak, megapolisznak számított a korban. Bizonyára utalás ez a közelgő eseményre, a Lélek kitöltésére. Megmutatja ezen a felsoroláson keresztül a kezdőpontot és a végpontot. Teszi ezt úgy, hogy Ő maga ellentmondásos viszonyt ápolt a városokkal.

Jézus hároméves működése során tudatosan elkerülte a városokat, csak peremvidékeket érintette. Tanításában, példázataiban jellemzően a vidéki élet képi világa mutatkozik meg. A próféták kritikus hangon szóltak Jeruzsálem ellen. Jézus sem kivétel ebben, sőt egyik vitájában még János keresztségének a hitelesítését is szeretné kivívni; ha ez megtörténik, akkor a papi rétegnek komolyan kellene vennie Keresztelő János egész lényének demonstrációját a városi élet ellen. „Miért mentek ki a pusztába? Szélingatta nádszálat látni? Ugyan miért mentek ki? Puha ruhákba öltözött embereket látni? Hiszen akik puha ruhákat viselnek, a királyi palotákban vannak” (Mt 11,7–8). Jézus templomtisztítási akciója egyértelműen az Isten ügyének a kiárusítása ellen szól.

Jeruzsálem kilógott a poliszok sorából, mert nem állt hellenista befolyás alatt. Struktúrája is meglepő képet mutatott, mert nem tartozott a tipikus nagyvárosok közé, városi bázis nélküli városnak nevezhetjük. Jólétét a templom biztosította, hiszen munkát adott a szent hely körül dolgozóknak, és rengeteg zarándok érkezett a városba, akik komoly bevételt jelentettek az ott élőknek. Jeruzsálem volt a zsidóság metropolisza, s ennek a városnak a szerepe vál-

9 SAFRANSKI: *I. m.*, 70–71.

tozott meg Jézus halála után, mert innen indul az egyház időszámításának a kezdete.¹⁰

A globalizáció minden viszonyrendszert, kapcsolatot, illesztéket módosít, hogy a maga képére formálja. A városi léttel is így tett. Leila Vignal a globalizáció közel-keleti hatását elemezve a várost mint a globalizáció hídfőállást nevezi meg, amin keresztül az hatását kifejti. Mint írja, „a nagyvárosok – funkcióik, emberi erőforrásaik és az ott koncentrálódó hálózatok és infrastruktúrák sokféleségénél fogva – az egyes területek és a világrendszer találkozási pontjai”.¹¹

Milan Kundera a *Halhatatlanság* című regényében rögzít egy tusakodást, ami Párizsban éri, miközben csodálni szeretne volna a Saint-Germain-des-Prés templomot. Sétája közben nyolcszor tudott futó pillantást tenni a szent hajlékra, s ezt úgy, hogy még véraláfutást is szerzett. Miért kellett mindent felrúgni, miért veszítette el a templom korabeli hatását? – firtatja regényében a szerző. „A Saint-Germain-des-Prés templom eltűnt, és eltűntek a templomok a többi városokban is, mint fogyatkozáskor a Hold. Az utakat betöltő autók leszűkítették a járdákat, amelyen a járókelők tolonganak. Mindenütt jelen lévő dübörgésük lúgként marja szét a szemlélődést. Tiltakozom az autók ellen, amelyek a katedrálisfogyatkozást kiváltották” – írja Kundera.¹²

A városok hihetetlen felszívóerővel bírnak. A népességyarapodás teljes egészében a városokban realizálódik. A megalopoliszok lakossága 40 év alatt tízszeresére nőtt. A jövőben a vidéken élők száma tovább fog csökkenni. Az ipari forradalom után a 13 százaléknyi városlakóból egyhamar 50 százalék lett. A jövő prognózisa 2025-re majdnem 40 darab 10 millió lakó feletti várossal számol a Földön. Vajon mi lehet ezekben a városokban, amelyek úgy is vonzóak, hogy minden harmadik lakójuk a nyomornegyedben él?¹³

Nem tehetem meg, hogy ne hivatkozzak újra Safranskira, aki erre a kérdésre szintén pontos válasszal szolgál: „Csak a városban érez kisértést az ember, hogy túlbecsülje saját jelentőségét.”¹⁴ Ennek a mondatnak a kibontása lehetne a bábeli toronyépítés, ahol az ember jócskán túlértékeli szerepét és jelentőségét. Richard Sennett találta meg a varázsszót, ami egyetlen fogalomban képes leírni a mai város jellegét, ez így hangzik: *flexibilis*. Ez a tulajdonság ugyanúgy lehet vonzó az emberek számára, mint az én határtalanságának érzete. Sennett a hagyományos városi lét reneszánszán dolgozna. Bántja a viszonylagosság. Bár lehet, hogy ebben a változatos milióban az ember sokkal több személyiségjegye kerül felszínre. Mégis, az identitásunk nem függhet attól, hogy épp kivel sodor össze az élet szele. Eltűnt a munkahelyen a hierarchia, a győztes mindent visz elve érvényesül. A kapcsolatok a munkában és a magánéletben felszínessé válnak, csak egy-egy projekt, közös program idejére szólnak. Elvész a sorsközösség, szolidaritás élménye. A nagyvárosi elit nem a helyhez kötődik, sokkal inkább az egyedi szolgáltatások meglétét igényli. A munkahelyek is ennek a jegyében alakítják ki a tereiket, amelyek leginkább egy munkaállomásra emlékeztetnek és nem egy fészekre.¹⁵

Jézus változást akar a városban. Nem a globalizációs irányelvek alapján, nem a haszon szemléletével, hanem a lelkeség és az igazságosság eszközeivel. Azzal az üzenettel, amit a samáriai asszonyra is rábízott. Nem a felhígulás, elrejtőzés, bármivé átalakulás evangéliumát hirdeti, hanem őszinteségét: „Jöjjetek, lássátok azt az embert, aki megmondott nekem mindent, amit tettem: vajon nem ez-e a Krisztus? [...] Abból a városból pedig a samáriaiak közül sokan hittek benne az asszony szava miatt” (Jn 4,29, 39). Jézus minden csalatkozása és kritikája ellenére sem mondott le Jeruzsálemről és a városokról. Megrendülésben könnyeket ejt és siratja a várost, mert nem ismerte fel látogatásának idejét.

a globalizáció minden viszonyrendszert, kapcsolatot, illesztéket módosít

10 Gerd THEISSEN: *A Jézus-mozgalom*, ford. SZABÓ Csaba, Kálvin, Budapest, 2006, 159–183.

11 Leila VIGNAL: *Egy metropolisz a globalizáció peremén – Kairó példája*, Magyar Lettre Internationale 2004/2005. tél (55. szám), 76–78.

12 Milan KUNDERA: *Halhatatlanság*, ford. KÖRTVÉLYESSY Klára, Európa, Budapest, 2016, 327–328.

13 GORE: *I. m.* 171–172.

14 SAFRANSKI: *I. m.*, 67.

15 Richard SENNETT: *A flexibilis város*, Magyar Lettre Internationale 2004/2005. tél (55. szám), 44–45.

A természet temploma –
Caspar David Friedrich:
Téli táj templommal (1811)
(Wikimedia Commons)

A fentiekkel kapcsolatban, nyolc évvel ezelőtt írtam a következőket: „Isten az ember után indult a kertből. Bár látja, hogy megszámlálni sem lehet az embertömeget, mégis oly annyira egyedül valónak látja benne teremtményét. Az élettelen közegbe szeretne életet vinni még úgy is, hogy a Fiát kiűzik a városból és egy fából ácsolt kereszten végzi. A halál fáját Jézus vére öntözi, amitől az élet fájává válik. A kereszten megváltott élet teheti újra zölddé a földet, virágoktól pompázóvá, gyümölcsöktől roskadóvá. Ennek hatására indulhatunk el a magunk községeiből, városaiból az Új Jeruzsálem felé, melynek közepén – hasonlóan a közösségi kertekhez – az élet fája áll. Világi szóhasználatlalt úgy is fogalmazhatnánk: Isten élhető várost készített az övéi számára.”¹⁶

NE FELEDKEZZ EL A VIDÉKRŐL SEM!

Miközben magunk előtt látjuk Jeruzsálemet, Júdeát, Samáriát és a végső horizontokat, ne veszítsük el a kapcsolatot a vidékkel sem. Bár minden mutató a vidék halványulását jelzi és a kozmopolitizáció intézményét hirdeti, mégse feledkezzünk el az evangélium és a saját gyökereinkről. Némelyek úgy vélik az Isten országáról szóló példázatok alapján, hogy Isten országa nem a nagyvárosi életszemléletet tükrözi, hanem sokkal inkább egy falusi közösséget. A város barátságtalan, rideg, miközben a példázatok az Isten országát egy vidéki ünnephez teszik hasonlóvá. „A Jézus-mozgalom látomása Isten uralmáról más irányba mutat: Isten országában nincsenek jelentős építmények. Nincsenek könyvtekercsek tanulmányozó tudósok, a teremtés titkait fürkésző bölcsek, szünet nélkül istentiszteletet végző papok.”¹⁷

¹⁶ SZALAY László Pál: *Isten a kertből a városba tart*, Reformátusok Lapja 2012. augusztus 5.
¹⁷ THEISSEN: *I. m.*, 164.

A gyökerek felfedezése és megerősítése érdekében 2011-ben gyülekeztünk¹⁸ pályázatot írt ki *A csend sziklái* címmel. Arra kerestük a feleletet, hogy van-e az embereknek egy hely, ahová lelkiileg kötődnek, ahová jó menekülni, ahol lehet csendet találni, esetleg még imádkozni is. „A csend sziklái” azt hivatott jelképezni, hogy van egy szilárd pont, egy kőszikla az életben, amihez újra és újra vissza lehet találni. Egy behatárolható pont, ami a békét, a védettséget, a rendezettséget, a harmóniát, a teljességet tükrözi vagy váltja ki a lelkünkben. A beérkezett írások és fotók igazolták, hogy az emberek számon tartanak, mi több, élnek is ezekkel a helyekkel, legyen az az udvarukon, a településükön vagy az otthonuktól távolabb. A helyszínek különbözősége ellenére mindenhol a természet, a fák, füvek, virágok, élőlények jelenléte volt meghatározó. A zajos világban egy kis Éden szelet, ami az Istenhez való visszatérés lelkiállapotát hozhatja.

Ennek fontosságát ismerte fel A. J. Swoboda, amikor azt vizsgálta, hogy az emberek miért nem óvják a körülöttük lévő világot. Ha nincs kötődése az embernek, akkor könnyen lemond dolgokról, nem harcol értük. Elmegy máshová, ahol valami hasonlót talál az előzőhöz. A mai egyik istenség, a karrier, szintén melegágya a gyökértelenségnek. A menny hangsúlyozása fontos, de ezzel ne azt akarjuk elérni, hogy a föld sokadlagossá váljék. „Ha úgy esik, hogy egy közösségben laksz, ne költözz más helyre, mert nagy mértékben fog ártani neked. Ha egy madár elhagyja a tojásait, azok soha nem fognak kikelni. Ugyanígy a szerzetes és nővér is kihűl a hitben, ha egyik helyről megy a másikra” (Amma Syneleita). Szeress és ismerj meg egy helyet, hogy fontossá váljon neked a sorsa.¹⁹ Jules Superville szavai jutnak eszembe, ami felér a globalizáció elleni petícióval, s a következőképpen hangzik: „nem az a fontos, hogy mindenütt legyünk, hanem hogy / válasszunk egy kis zugot, / legyen az fa vagy ház, vagy asszony, vagy egy darab kenyér”. Vörösmarty *A merengőhöz* című versében nagyon hasonló gondolatokat fogalmaz meg.

A HELY SZELLEME

A hely szelleme, a lokális értékek felismerése és megőrzése nem maradhat vesztés a nagy egésszel szemben. „Az égbekiáltó eretnksége a modern világnak abban van, hogy folyton az ember lelkét próbálja a változó körülményekhez igazítani, ahelyett hogy az emberi életkörülményeket igazítaná a lelkéhez. [...] Bizonyos, hogy sokkal jobb volna visszatérni a falusi közösségekbe, ha azok valóban közösségek” – írta Gilbert K. Chesterton.²⁰

Vannak helyek, amelyek a világunkban különleges jelentőséggel bírnak; Jézus életének állomásai, nemzetünk történelmének jeles színhelyei, életünk sorsdöntő szinterei mind ilyenek. Nem vész el a hely jelentősége, mert ahonnan sarjad, azt szívja magába. A Szentírás minden könyvén érezhető a fent és a lent dinamikája, a földbe mélyedő gyökér és az égbe kapaszkodó lombkorona. A Jézustól kapott küldetés különböző állomáshelyekre szólít. A kijelölt hely ugyan ideiglenes, de az ott töltött idő és munka nem felületes. Az Urunktól kapott passzus nem szétfolyó, elkenhető, átírható, hanem eredeti, erős, eleven és konkrét. A cél meg nem másítható, a hitelesítő kézjegy át nem írható, a záró rendelkezések ugyanúgy hozzátartoznak a küldő akaratához, mint az első bekezdés. Így semmit el nem hagyva Urunk akaratából, húzzuk alá kétszeresen szívének féltett szándékát: „Ellenben erőt kaptok, mikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt egészen a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8) ■

18 A szerző által vezetett Telkibányai Református Egyházközség 2012-ben, 2015-ben és 2018-ban is elnyerte a Magyar Református Egyház által alapított Ökogyülekezeti Díjat. 2017-ben az általa vezetett gyülekezetben létrehozott bemutatókert a Legszébb gyümölcsöskertek országos versenyén különdíjban részesült. Ökogyülekezeti tapasztalatait skóciai és észak-írországi kiküldetése során gyarapította. 2014-ben a Köztársasági elnök a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével tüntette ki teremtésvédelmi elkötelezettségéért és írói munkásságáért. (A Szerk.)

19 *Introducing Evangelical Ecotheology: Foundations in Scripture, Theology, History, and Praxis*, szerk. Daniel L. BRUNNER – Jennifer L. BUTLER – A. J. SWOBODA, Baker Academic, Grand Rapids, 2014, 180–182.

20 Gilbert K. CHESTERTON: *Mi a baj a világgal?*, ford. VÁGI Barnabás, Kairosz, Budapest, 2004, 95.